

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

Telefon dyżurny: 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436

BS/204/88/90

OPINIE PRACOWNIKÓW GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ
O CENACH

Komunikat z badań

Warszawa, lipiec 1990 r.

Trzykrotnie pytano w tym roku (w lutym, marcu i czerwcu) pracowników gospodarki uspołecznionej¹ o opinie na temat cen 17 produktów. Respondenci wybierali jeden z pięciu wariantów odpowiedzi: *skandalicznie wysokie, zupełnie nie do przyjęcia; wysokie, ale można je przyjąć; jeszcze nie są takie wysokie; są właściwe, odpowiednie; są zbyt niskie*. Przeważał duży krytycyzm - ceny większości artykułów określano jako zdecydowanie za wysokie.

W czerwcu najbardziej bulwersowały ankietowanych ceny produktów przemysłowych, paliw oraz środków higieny i leków (tab.1). Za wysokie uznali ceny wszystkich towarów wymienionych na liście - tylko nieliczne osoby wybierały te warianty odpowiedzi, które oznaczają akceptację cen, a zdecydowanie rzadko pojawiały się opinie, że są zbyt niskie.

Podstawą dalszych analiz będą dane dotyczące najbardziej krytycznej opinii o cenach. W lutym ceny 13 artykułów (spośród 17 znajdujących się na liście) większość ankietowanych² określiła jako *skandalicznie wysokie, zupełnie nie do przyjęcia*, w czerwcu taką opinię większość wyrażała o 10 artykułach (tab.2). Biorąc pod uwagę liczbę osób, które właśnie w ten sposób wypowiedziały się o cenie poszczególnych artykułów, można wyróżnić pięć grup towarów³ (zestawienie 1). Pierwsze trzy grupy obejmują produkty, których ceny wywołały oburzenie co najmniej połowy ankietowanych.

¹ Badania sondażowe CBOS "Nowy ład gospodarczy"(1, 2, 4)prze-pro-wadzone na reprezentatywnych próbach zatrudnionych w gospodarce uspołecz-nionej. Terminy realizacji:(1)- 2-4 lutego 1990 r., N=999;(2)- 2-5 mar-ca '90, N=994;(4)- 8-13 czerwca '90, N=992.

² Zob. przypis do tabeli 1.

³ Por. "Opinie o sytuacji rynkowej w lutym 1990 roku". Komunikat CBOS, luty 1990 r.

Zestawienie 1

<u>Grupa towaru</u>	<u>Rodzaj artykułów</u>	
	Luty	Czerwiec
<u>Pierwsza: powyżej 70% wskazań</u>	meble, środki produkcji rolnej, sprzęt RTV, zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego, cukier	meble, środki produkcji rolnej, sprzęt RTV, zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego, obuwie
<u>Druga: 61-69% wskazań</u>	nabiał, mięso i wędliny, pieczywo, paliwa	mięso i wędliny, ubrania, leki i środki opatrunkowe
<u>Trzecia: 55-60% wskazań</u>	ubrania, obuwie, przetwory zbożowe	paliwa, środki higieny i czystości
<u>Czwarta: 30-47% wskazań</u>	papierosy i wyroby tytoniowe, alkohole, środki higieny i czystości, leki i środki opatrunkowe	papierosy i wyroby tytoniowe, przetwory zbożowe, cukier, pieczywo, nabiał, owoce i warzywa
<u>Piąta: do 29% wskazań</u>	owoce i warzywa	alkohole

Po czterech miesiącach ceny większości towarów zaliczonych w lutym do pierwszych trzech grup nadal ponad połowa respondentów uznała za zbyt wysokie. Wyjątkiem są niektóre artykuły spożywcze - pieczywo, mąka i inne przetwory zbożowe, nabiał, cukier - obecnie ceny ich określa jako skandalicznie wysokie mniej niż połowa ((31,5 - 45%) ankietowanych. Najbardziej zmalała liczba osób określających ceny cukru jako zdecydowanie za wysokie - z 73,5% w lutym do 41 w marcu i 31,5 w czerwcu. Z cen mięsa i wędlin w lutym było niezadowolonych 67% badanych, w marcu prawie 20% mniej, a w czerwcu liczba ich znowu wzrosła do poziomu z lutego. Na początku roku tylko ceny warzyw i owoców dość rzadko wywoływały oburzenie respondentów (prawie 1/4). W czerwcu krytykowała je już prawie połowa.

Najmniej zmieniła się w powyższym zestawieniu pozycja artykułów i sprzętu do wyposażenia domu - ich ceny zdecydowana większość ankietowanych uznawała za skandalicznie wysokie we wszystkich badaniach (obecnie nieco rzadziej niż na początku roku; sprzęt RTV, zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domo-

wego - ponad 70%, meble - ponad 80%). Ceny artykułów odzieżowych bulwersują coraz znaczniejszą liczbę respondentów - już na początku roku stanowili oni ponad połowę badanej populacji.

Coraz więcej jest niezadowolonych z cen leków oraz środków higieny i czystości (przede wszystkim leków). Wynika to zapewne z tego, że ich ceny były przez wiele lat stosunkowo niskie. Ostatnie podwyżki spowodowały, że ponad połowa (59 i 64%) określiła je jako skandalicznie wysokie.

Poziom cen środków produkcji rolnej we wszystkich terminach badań wywoływał oburzenie zdecydowanej większości (ok. 80%) wypowiedających się na ten temat respondentów (ze względu na specyfikę tych towarów zawsze duży odsetek badanych nie wyrażał swojego zdania, np. w czerwcu aż 43,5).

Uzupełnieniem powyższych danych jest zestawienie średnich arytmetycznych z ocen (pięciopunktowa skala przytoczona na wstępie) poziomu cen poszczególnych artykułów (tab.3). Im bardziej średnia ocena zbliżona jest do "1", tym częściej uznawano poziom cen na te produkty za zbyt wysokie (*skandalicznie wysokie, nie do przyjęcia*).

Na początku roku, w lutym, aż dla 12 artykułów średnia była niższa od 1,51, w czerwcu natomiast dla 9. Przez cały okres w grupie tej znajdowały się artykuły odzieżowe oraz do wyposażenia domu (przy czym te pierwsze mają w czerwcu średnie jeszcze bardziej zbliżone do "1" niż w lutym i marcu) oraz środki produkcji rolnej.

x

x

x

Lista 17 artykułów, których ceny poddawano trzykrotnie ocenie respondentów, zawierała zarówno towary kupowane na co dzień, jak i rzadziej - prawie wszystkie jednak są niezbędne do normalnego funkcjonowania gospodarstw domowych. Poziom cen większości z nich jest, zdaniem respondentów, *skandalicznie wysoki*. Co prawda nieco rzadziej takie opinie występują w czerwcu niż na początku roku, nadal jednak zdecydowanie za często. Ceny

produktów żywnościowych (poza mięsem) oburzają już nieco rzadziej, w dalszym ciągu jednak częściej niż ceny tzw. używek. Wyposażenie domu czy zakupy odzieży są finansowym problemem dla przeważającej liczby ankietowanych. Nic więc dziwnego, że większość rodzin pracowników gospodarki uspołecznionej ma kłopoty z zaspokojeniem potrzeb - pieniędzy bądź starcza im z trudem, bądź muszą sięgać do różnych dodatkowych źródeł⁴.

⁴ Por. "Warunki życia rodzin pracowników gospodarki uspołecznionej". Komunikat CBOS, czerwiec 1990 r.

Tabela 1

w procentach

Artykuły	Ocena poziomu cen w czerwcu 1990 r.:				
	skandalicz- nie wyso- kie, zupeł- nie nie do przyjęcia	wysokie, ale moż- na je przyjąć	jeszcze nie są takie wy- sokie	są właś- ciwe, od- powied- nie	są zbyt niskie
<u>I. Artykuły żywnościowe</u>					
- pieczywo	34,5	56,9	5,6	2,8	0,2
- mąka i inne przetwory zbożowe	31,5	60,0	5,8	2,6	0,0
- mięso i wędliny	66,3	31,7	1,0	0,8	0,1
- nabiał	44,9	46,4	6,3	2,0	0,5
- cukier	31,5	54,9	9,0	4,5	0,1
- owoce i warzywa	47,0	41,7	7,5	3,4	0,3
<u>II. Artykuły przemysłowe</u>					
Artykuły odzieżowe					
- ubrania	66,2	30,4	2,0	1,4	0,0
- obuwie	71,0	26,6	1,5	0,8	0,1
Artykuły i sprzęt do wyposażenia domu					
- zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego	72,0	25,9	1,3	0,9	0,0
- sprzęt radiowo-tele- wizyjny	74,4	23,4	1,4	0,8	0,0
- meble	83,2	15,7	1,0	0,2	0,0
<u>III. Leki i środki higieny</u>					
- środki higieny i czystości	59,2	34,3	4,4	2,0	0,1
- leki i środki opa- trunkowe	63,9	29,5	4,2	2,0	0,3
<u>IV. Inne</u>					
Użytki					
- papierosy, wyroby tytoniowe	30,2	46,4	10,5	9,2	3,6
- alkohol	28,9	45,2	10,3	10,5	5,1
Paliwa (olej napę- dowy, benzyna)	54,8	38,2	3,5	3,2	0,3
Środki produkcji rolnej	78,5	20,4	0,2	0,9	0,0

Uwaga: Wskazania procentowe dotyczą respondentów, którzy wyrażali jednoznaczne opinie o poziomie cen (wybierali jedną z pięciu kategorii).

Tabela 2

w procentach

Artykuły	Respondenci określający ceny jako <i>skandalicznie wysokie, zupełnie nie do przyjęcia</i>		
	II '90	III '90	VI '90
<u>I. Artykuły żywnościowe</u>			
- pieczywo	68,8	45,3	34,5
- mąka i inne przetwory zbożowe	57,5	37,8	31,5
- mięso i wędliny	67,4	49,2	66,3
- nabiał	63,3	40,9	44,9
- cukier	73,5	40,9	31,5
- owoce i warzywa	24,1	22,1	47,0
<u>II. Artykuły przemysłowe</u>			
Artykuły odzieżowe			
- ubrania	56,3	61,5	66,2
- obuwie	59,6	64,4	71,0
Artykuły i sprzęt do wyposażenia domu			
- zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego	78,7	79,4	72,0
- sprzęt radiowo-telewizyjny	80,9	83,6	74,4
- meble	84,7	86,2	83,2
<u>III. Leki i środki higieny</u>			
- środki higieny i czystości	44,1	56,1	59,2
- leki i środki opatrunkowe	44,4	69,2	63,9
<u>IV. Inne</u>			
Używki:			
- papierosy, wyroby tytoniowe	38,8	33,0	30,2
- alkohol	39,0	38,7	28,9
Paliwa (olej napędowy, benzyna)	68,1	59,9	54,8
Środki produkcji rolnej	82,1	84,3	78,5

Tabela 3

w procentach

Artykuły	Średnia ocen poziomu cen ^{a)}		
	II'90	III'90	IV'90
<u>I. Artykuły żywnościowe</u>			
- pieczywo	1,35	1,65	1,77
- mąka i inne przetwory zbożowe	1,46	1,72	1,80
- mięso i wędliny	1,35	1,58	1,37
- nabiał	1,41	1,72	1,67
- cukier	1,31	1,73	1,87
- owoce i warzywa	2,04	2,08	1,68
<u>II. Artykuły przemysłowe</u>			
Artykuły odzieżowe			
- ubrania	1,50	1,44	1,38
- obuwie	1,45	1,40	1,32
Artykuły i sprzęt do wyposażenia domu			
- zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego	1,25	1,23	1,31
- sprzęt radiowo-telewizyjny	1,22	1,18	1,29
- meble	1,18	1,15	1,18
<u>III. Leki i środki higieny</u>			
- środki higieny i czystości	1,69	1,53	1,49
- leki i środki opatrunkowe	1,75	1,39	1,45
<u>IV. Inne</u>			
Używki			
- papierosy, wyroby tytoniowe	1,87	1,96	2,10
- alkohol	1,91	1,91	2,18
Paliwa (olej napędowy, benzyna)	1,37	1,47	1,56
Środki produkcji rolnej	1,20	1,17	1,24
a) Średnia z pięciostopniowej skali ocen: 1= skandalicznie wysokie, zupełnie nie do przyjęcia, 2= wysokie, ale można je przyjąć, 3= jeszcze nie takie wysokie, 4= są właściwe, odpowiednie, 5= są zbyt niskie.			